

ESKİ TÜRKİYE TÜRKÇESİ AĞIZLARI SÖZLÜĞÜ

Mehmet HAZAR*

ÖZET

Türkologlar Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinin yanında Eski Oğuz Türkçesi üzerine de çalışmaktadır. XI. yüzyıldan XX. yüzyıla kadar olan tarihi sürece Eski Türkiye Türkçesi denir. Günümüz Anadolu ağızları olduğu gibi Eski Türkiye Türkçesi ağızları da vardır. *Eski Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü*'nün hazırlanması için gerekli ön şartlar oluşmuştur. Artık *Eski Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü* hazırlanabilir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe, Anadolu, Oğuz, ağız, sözlük.

OLD TURKEY TURKISH DIALECTS DICTIONARY

ABSTRACT

Turkologs works about Old Anatolian Turkish, Ottoman Turkish and Old Oguz Turkish. The period from XI century to XX century is The Old Turkey Turkish. Today, as the Anatolian dialects are Old Turkey Turkish dialects too. Old Turkey Turkish Dialects Dictionary has been created to prepare the necessary pre-conditions. Turkey Turkish Dictionary of old mouth now be prepared. Türkoloji occurred in the pre-condition consists of the necessary for the preparation of the old Turkish Dictionary of the dialect. Old Turkey Turkish Dialects Dictionary can be created now.

Key Words: Turkish, Anatolian, Oguz, dialect, dictionary.

* Yrd. Doç. Dr., Nevşehir Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Öğretim Üyesi, mhazar@nevsehir.edu.tr

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/4 Summer 2009*

“Sözlükler, bir dilin belli bir dönemde söz varlığını doğrudan ortaya koymaları açısından büyük önem taşıyan eserlerdir”.¹ İnsanoğlu milattan önceki ikinci yüzyıldan itibaren birbirlerinin dillerini öğrenme yoluna giderken ilk hazırlayıp başvurduğu kaynakların başında sözlükler gelmektedir (Bingöl 2009: 200). İki dilli sözlüklerin yanında insanoğlu kendi konuştuğu dil hakkında da sözlükler hazırlamıştır. Yazılan değişik türlerdeki eserlerde sözlüklere malzeme olabilecek tespitler ve örnekleme de verilmiştir. Sözlükleri inceleyen bilim dalına leksikoloji (sözlükbilim) denilmektedir. Sözlükbilim karşılaştırmalı olarak çeşitli dillerin söz varlığını sözlük biçiminde ortaya koymaya yönelik yöntemleri yanında bir dilin kendi içerisinde eş zamanlı ve art zamanlı söz varlığını gösteren sözlük biçimlerinin yöntemlerini de inceler. Türk dili tarihinde sözlükçülük geleneği eldeki bilgilere göre o zamanki lehçelerin de söz dağarcığını fonetik olarak yansıtan Kâşgarlı Mahmud’un hazırladığı *Dîvânü Lüğâti’t-Türk* (1072-1074) ile başlar.² Bu sözlük Araplara Türkçe öğretirken bize de Türk lehçelerini tanıtmaktadır.³ Türk dili sahasında tarihi⁴ ve yaşayan lehçe

¹ *Câmi’ü'l-Fürs*’ta (XVI: yüzyıl) geçen bitki adları bugünkü Anadolu ağzlarında da bulunmaktadır (Şahin 2007: 571).

² Bu gelenek iki dilli sözlüklerle devam etmiştir. Bunlardan başlıcaları şunlardır: Mustafa Bin Şemseddin’in *Ahteri*’si (1545), Vanlı Mustafa Mehmed bin Mustafa’nın *Vankulu*’su (1729), Mütercim Asım’ın Firuz-Âbâdi’den çevirdiği Arapça-Türkçe sözlük *Kâmusül-Muhît*’i (1814-18) ve 1799 tarihli Farsça-Türkçe sözlük *Burhan-ı Kâfi*’sidir. Daha sonra Akdeniz’i bir Türk gölü hâline getiren Osmanlı Türklerinin Türkçesi üzerine batılı yazarlarca sözlükler hazırlanmıştır. Ahmet Vefik Paşa’nın iki ciltlik *Lehçe-i Osmânî*’si (1876), Şemseddin Sami’nin *Kâmus-ı Türki*’si (tamamlanışı 1901) Cumhuriyet dönemine gelinceye kadarki en önemli sözlüklerimizdir. Kâzım Kadri’nin Arap harfli ilk iki cilt olan *Türk Lügati* 1927-28 tarihinde üçüncü ve dördüncü cildi ise ölümünden sonra yeni harflerle 1943-44 tarihlerinde yayımlanmıştır (Aksan 1998:115-116). Türk Dil Kurumunun dışında birçok yayınevi yazarların sözlüklerini yayımlamıştır. Bunlardan otuz sekiz yıllık büyük bir emekle hazırlanmış olan 246000 kelimele Yaşar Çağbayır’ın beş ciltlik *Göktürk, Eski Uygur, Hakaniye, Oğuz, Osmanlı ve Çağdaş Türkiye Türkçesi ile Anadolu, Kıbrıs, Kerkük Ağzları Ötüken Türkçe Sözlük*’üdür.

³ “Kâşgarlı Mahmud’un *Dîvânü Lüğâti’t-Türk*’te Oğuzlara ve Oğuzcaya vermiş olduğu geniş yer, onların bu devir Türk dünyasındaki yayılma durumları ve önemleri ile orantılıdır.” (Korkmaz 1995: 269).

⁴ Mesela, Eski Oğuzca satırarası tematik bir sözlük olan *Bahşayış Lügati*’nin dilbilim incelemesi ve tıpkıbasım yapılmıştır. Eski Oğuz Türkçesinin söz varlığı hakkında sınırlı kaynak eserlere sahibiz.. Eski Oğuz Türkçesinin yazımındaki tutarsızlıklar bu eserde de görülmektedir. Bununla birlikte, birçok Türk dili ve lehçesine kaynaklık yapan Oğuz Türkçesinin erken dönemine dair bu eserin içerdiği bilgilerle Türkçenin diğer alanlarına ait problemlere de açıklık getirecek olması mutluluk vericidir (Turan 2001: 1-238).

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/4 Summer 2009*

sözlüklerinin yanında ağız sözlükçülüğü de hayli ilerledi.⁵ Artık çeşitli bölgelerde yazılmış olan “Eski Osmanlı Türkçesi”ne ait malzemede bölge ağızlarını tespit etmenin mümkün olmadığı görüşü aşağıdaki bilgilerden de anlaşılacağı üzere zayıflamıştır (Mansuroğlu 1998: 275). Artık Eski Türkçeden -Türkiye Türkçesine uzak bir lehçe olan- Çuvaş Türkçesine kadar Oğuzca belirtiler gün ışığına çıktı (Levitskaya 2005: 251). VI. yüzyıldan başlayarak Oğuz Türkçesi büyük bir değişmeye uğramadan Anadolu'nun mahalli lisanı olmaya başlamıştır (Köprülü 2003: 234). Yaşayan ağızların yanında tarihi ağızların da tespit edilmesi gerekir. VI-XI. yüzyıllar arasında uzanan Eski Türkçeden beri bir ağız olarak var olduğu bilinen Eski Oğuz Türkçesinin (Korkmaz 1975: 446) Anadolu'da yazı dili hâline gelirken bugünkü ağızların kaynağına sahip olduğu anlaşılmaktadır (Gülsevin 2004: 54). Yazı ve konuşma dili arasında tedricen bir farklılığın oluşmasından yola çıkarak Anadolu yazı dilinde ağız ayrılığının varlığına ilişkin düşünceleri ileri süren A. Zajaczkowski'dir (Grunina 1975: 69). “XII-XV. yüzyıllar arası Anadolu Türkçesi ile ilgili yaklaşık yüzyıldır sürdürülen çalışmaların ortaya koyduğu veriler ışığında üç ağız olan "standart" bir *Eski Türkiye Türkçesinden* (= SETT) söz edilebilir (Develi 2008: 214-225).

“Eski Türkiye Türkçesi döneminin çok fazla eseri içinde barındırması sahaya hâkimiyeti güçleştiren en önemli sorundur. Nitekim XVII. yüzyıla kadar standart dilin kurulamaması, hatta XX. yüzyıla kadar yer yer ağız özelliklerini taşıyan metinlerin çokluğu dönem hakkında derli toplu bilgi edinmeyi, hüküm vermeyi, sonuca varmayı zorlaştıran unsurlardır.” (Erdem 2007: 337). Eski Türkiye Türkçesi ağızları Azerbaycan ağızı ve Türkiye ağızı diye ikiye ayrılmıştır (Develi 2002: 124). XII. ve XIV. yüzyıllar arasında daha konuşma dilinden yeterince ayrılmış klâsik bir yazı dili teşekkül etmemiş olduğundan Anadolu Türkçesindeki ağız ayrılıkları ve bölgeleri biri birinden ayıran ölçütlerin de tespit edilebileceği anlaşılmaktadır (Korkmaz 1974: 20).

Eski Anadolu Türkçesinin teşekkülünde edebî dil ve ağız münasebeti hususunda tetkik yaparken son derece dikkatli olmak gerekir. XIII. yüzyıla ait ağız malzemesi yoktur. Kâşgarlı hariç Türkiye Türkolojisinde ağızların tespiti çalışmaları XIX. yüzyılın ikinci yarısında başlar. Bu durumda eş zamanlı bir karşılaştırma yapmak olanaksızdır. Arap alfabesinin bazı sesleri karşılamada

⁵ Bu ağız sözlükleri içerisinde incelenmesi gereken sözlüklerden birisi N. İ. Aşmarin tarafından hazırlanan 17. ciltlik sözlüğüdür; *Thesaurus Linguae Tschuwaschorum / Slovar' Çuvaşskogo Yazıka I-XVII*, Çeboksarı/Kazan', 1928-1950 (Ölmez 1994: 92).

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/4 Summer 2009*

yetersiz kaldığı bilinmektedir. Ayrıca ses değişimlerinde görülen düzensizlikler, iki hatta üç şekilli ekler vardır. Yine de Eski Anadolu Türkçesinin teşekkülünde, daha önceki edebî dillerinden alınan bazı geleneksel yazım özellikleri dışında yazı geleneğinin gerçek fonetik değerleri yansıtması ihtimali daha mantıklıdır. Hiç olmazsa bir iki yüzyıl bu yakınlığın devam etmesi düşünülebilir (Karahan 2006: 11). XI.-XIII. yüzyıllar arasında “geçiş dönemi” niteliğinde eserler verirken bir taraftan da kendi lehçe özelliklerini bir önceki yazı diline dayamıştır (Korkmaz 1975: 446).

Kısaca Anadolu’da Eski Anadolu Türkçesi (ve ağızları), Osmanlı Türkçesi (ve ağızları), Türkiye Türkçesi (ve ağızları) diye üç tarihi döneme ayrılan (Gülsevin 2004: 54) Oğuz Türkçesinin Anadolu ve Rumeli’deki yeni adlandırılmasıyla Selçuklu devri Türkçesini de içine alan Eski Anadolu Türkçesi (XIII. yüzyıl) ile Eski Osmanlı Türkçesi (XIV-XV. yüzyıllar)⁶ ve Klâsik Osmanlı Türkçesi (XVI-XIX. yüzyıllar) ile Yeni Osmanlı Türkçesi (XIX-XX. yüzyıllar) dönemine (Timurtaş 1994: VIII) ait yazılı eserlerdeki ağız özelliklerinin tespitiyle Türkçenin konuşulduğu yer anlamına gelen Türkiye’nin resmi dili olan Türkçesinin bütün tarihi dönemlerini kapsayan *Eski Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü* yazılabilir. Mevcut olan *Tarama Sözlüğü* bu açıdan yeniden tasnif edilmelidir ve *Derleme Sözlüğü*’ndeki kelimelerin geldiği şekiller birçoğu böylece yazılı olarak tespit edilmiş olur.⁷

Anadolu yazı dilinin kuruluşunda Türkistan yazı dili bağlantısı devam etti. Arap ve Fars yazım geleneği yanında bir müddet eski Uygur yazım geleneğinin sürdürüldüğü bilinmektedir (Mansuroğlu 1998: 249). Anadolu’da “lisanlar ve harslar mücadelesini” Türkçe belli bir süreçten sonra kazanıldı. (Köprülü 2003: 275). XI. yüzyılda Anadolu’ya gelmiş Türkler arasında hem Oğuz hem de Kıpçak ve Karluk boylarına mensup Türkler vardır. Oryantalistlerin Orta Asya dediği Türkistan Eski Oğuzeli (Guzeli), VIII-IX yüzyılda Maverâünnehir ve Kazı-kurt civarı (ve Mardin ile Amid ‘Diyarbakır’) Yeni Oğuzeli’dir (Hazar 2008: 23). Yazılı Oğuz (Oğuz-Türkmen) dili geleneğinin XI-XIV. yüzyıllarda Türkistan’da yaşadığına ilişkin görüş, Sovyet Türkolojisinde A. K. Borovkov ve E.

⁶ Bu dönem için daha güzel bir ifade olan *Osmanlıcaya Geçiş* başlığı kullanılmıştır (Şahin 2003: 28).

⁷ Bu konuda zaten Tietze’nin (2002) Simurg Kitabevi bir ciltlik (A-E) ve Anadolu ağızlarını da içeren Gülensoy’un (2007) iki ciltlik (A-K ve L-Z) Türk Dil Kurumu tarafından basılmış Tarihî Türkiye Türkçesi sözlükleri büyük bir kolaylık sağlayacaktır.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/4 Summer 2009*

N. Nadjip tarafından ileri sürüldü. Oğuz Türkçesinin doğum yeri Harezm ve Aral dolaylarıdır (Grunina 1972: 66).

Bu dönemde Moğol istilasının etkisiyle millî bir bilinç oluşur. Moğol istilâsından kaçarak Anadolu'ya sığınan Doğu Türk kültür adamları Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde edebî dil kavgalarını başlatır. Böylece Anadolu'da lehçeler ve ağızlar üstü edebî bir dil ortaya çıkar. Edebî Anadolu Türkçesi tarihinde üç gelişmiş nüfuzlu edebî dilin (Oğuz, Kıpçak, Karluk Türkçesinin), iki yabancı dilin (Arapça ve Farsçanın) ve aynı kökten olan bir dilin (Köktürkçenin devamı sayılan Karahanlı Türkçesinin) etkisi altındadır (Napolnova 1994:331-334).⁸ Osmanlıcaya Geçiş (XIV-XV. yüzyıl) dönemine kadar karışık dilli eserlerin müelliflerin lehçe özellikleri günün deyimiyle “*aydın ve rûşen Türki*”ye çevrilir (Korkmaz 1995: 273). XIV. yüzyılın birinci yarısında eser vermiş olan Şeyh Ahmet Gülşehrî, Türkçeye şuurulu olarak özel bir ehemmiyet vermiş ve Farsçadan Türkçeye çevirdiği *Mantıku't-Tayr* gibi bir eseri kimsenin meydana getiremediğini izah eder (İpek 2009: 534). XIII ve XIV. yüzyıllar içinde dilbilgisindeki değişmeler isimlerden çok fiiller sisteminde meydana gelir. Geriye kalan sistemin değişmeleri daha erken çağlarda meydana gelir. Giderek yazı dili ile konuşma dili arasındaki farklar kuralların değişmesiyle sağlanmaya çalışılır (Grunina 1975: 70). XIII ve XIV. yüzyıllardan beri Eski Anadolu Türkçesi sözcüklerinde günümüzdeki anlamlarına rastlamaktayız. Bugünkü *göndermek* fiilinin *kön-* [**kö-*]kökünden gelişi ve *kön-gXr*, *kön-dXr-*, *kön-t-*, *kön-t-ül-*, *kön-i*, *kön-i+lik* ve *gön-ül-* şeklinde dil tarihimizde türetilmiş şekillerinin olması anlam ve biçim korunması 700 ile 1200 yıllık bir süreci ortaya koyar (Aksan 1975: 534-541).

Eski Anadolu Türkçesi ağızların ancak bir kısmı ile ortak özellikler göstermektedir. Bu özelliklerin hangi ağızlarda yaşamakta olduğunu Leyla Karahan Anadolu ağızlarını iki gruba ayırarak sınıflandırmıştır. Birinci grupta ünlü yuvarlaklaşması (Amasya, Tokat, Ordu, Samsun, Sinop, Kastamonu, Giresun, Bartın, Bolu ile Ankara, Çorum, Çankırı, Malatya, Sivas ve Yozgat'ın bazı ağızları ile Doğu Anadolu ve Doğu Karadeniz ağızları), ilerleyici benzeşme (Doğuanadolu ağızları) ve gerileyici benzeşme (Doğu Karadeniz ve Doğu, Güneydoğu Anadolu ağızları), *k> h* değişmesi (zamanla ve batıya gittikçe bu değişme azalır, Doğukaradeniz ağızlarında ise alınma kelimelerde görülür); ikinci grupta ise damak n'si (Batı

⁸ “Bu metinlerde kullanılmış olan *Türk kelime kadrosu* şu tabakalardan ibarettir:

- en eski umumî Türk kelimeleri;
- Oğuz Türkçesine özgü olan kelimeler;
- Diyalekt (ağız) kelimeleri.” (333).

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/4 Summer 2009*

Anadolu, Orta Anadolu, Güney Anadolu, kısmen Batı ve Orta Karadeniz), düz ünlülü bazı eklerin sebep olduğu dudak uyumsuzluğu (kısmen Doğu ve Güneydoğu Anadolu ile Doğu Karadeniz ağzları) tespit edilmiştir (Karahan 2006:12-14).⁹

“Eski Anadolu Türkçesi döneminde Arap harfleriyle yazılmış iki dilli sözlüklerden en eskisi XIV. yüzyılda Ferišteoğlu tarafından kaleme alınan *Lügat-ı Ferišteoğlu* 'dur. Karahanlı ve Kıpçak sahasında yazılan sözlüklerden sonra Anadolu'da kaleme alınan ilk sözlük olması bakımından filolojik çalışmalarda önemli bir yer teşkil eder. (Yavuzaslan 2009: 72-90).¹⁰”

XV. yüzyılın ikinci yarısı ve XVI. yüzyılın başlarında bilinçli olarak Türki-i Basit “sade ve terkipsiz dil” Yeni Lisan (1917) anlayışıyla tekrar gündeme gelecek bir edebi hareket Osmanlı Yazı diline karşı baş gösterse de bu akım sürekli olmamıştır (İpek 2009: 541). Ancak temsilcilerini Aydınlı, Tatavlı, Edirneli gibi isimler taşıması Eski Türkiye Türkçesi ağzları açısından önemli olmalıdır.

XIX. yüzyılın ikinci yarısındaki ağız çalışmalarından önce Klâsik Osmanlı Türkçesinin yazarı Evliya Çelebi (XVII. yüzyıl) *Seyahatnâme*'sinde sadece karşılaştığı dilleri değil Türk lehçeleri ve Anadolu ağzları hakkında da bilgi vermektedir. Evliya Çelebi'nin eserinde Dobruca ve Kırım Tatar Türkçesi, Nogay Türkçesi, Türkmen Türkçesi gibi Türk lehçeleri üzerine bilgi vermiştir ve Anadolu ağzlarına da değinmiş, yerli halk arasında kullanılan bazı sözleri yazmıştır. Evliya Çelebi'nin “Tosya, Bolu, Dörtdivan Türklerinin lisan ve lehçeleri” konusunda sıraladığı örnekler, onun Anadolu

⁹ Bu yazıda beş soru üzerinde düşünmeye devam edilmesi gerekliliği belirtilmiştir. Bu sorular şunlardır:

“1. Yazı dilinin teşekkülünde Anadolu'da herhangi bir ağız etkili olmuş mudur? Eğer olmuşsa bu ağzın Eski Anadolu Türkçesi için karakteristik olan özellikleri taşıması gerekmez mi?

2. Ünlü yuvarlaklaşması görülmemesine rağmen Konya ve Kırşehir yöresi ağzları yazı diline kaynaklık edebilir mi?

3. Anadolu'da Konya ve Kırşehir dışında aynı dönemde başka kültür merkezleri yok mudur? Varsa yazı dili bu yörelerde teşekkül etmiş olamaz mı?

4. Ağız özellikleri bakımından Eski Anadolu Türkçesine çok benzeyen, siyaset ve kültür tarihçilerinin önem verdikleri Amasya, Sivas, Tokat ve yöresine dil tarihçileri de dikkatlerini çeviremez mi?

5. Ünlü yuvarlaklaşması bazı Oğuz ağzlarının özelliği olduğuna göre hem Anadolu hem de Harezmi'de 13. ve 14. yüzyıl yazı dillerinde etkili olan aynı Oğuz ağzları ve aynı Oğuz boyları mıdır? Bu imtiyazlı Oğuz boylarının ağız Anadolu dışında mı yazı dili olma sürecine girdi? Bu süreç Anadolu'ya gelen aynı Oğuz boyları tarafından mı devam ettirildi?” (Karahan 2006: 16).

¹⁰ M. Şakir Ülkütaşır, "XI. Yüzyıldan Günümüze Kadar Yazılmış Başlıca Sözlüklerimiz", *Türk Dili Belleten*, Seri:III, Sayı: 12-13, Ocak-Aralık 1948, İstanbul 1949, s.49.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/4 Summer 2009*

ağızları için verdiği en zengin sözlüktür. Maalesef Seyahatname yazarının dağınık olarak verdiği sözler gibi, bu sözlük de şimdiye değin Türk dili ve Türk diyalektolojisi bakımından değerlendirilmemiştir.¹¹ Seyahatname’de dağınık olarak verilen yerli sözlerin toplanması, işlenmesi uzun tetkikler gerektirir. Ancak, Tosya, Bolu ve Dörtdivan Türklerinin dilleri üzerine verilen örnekler, Anadolu diyalektolojisi bakımından kolaylıkla değerlendirilebilir (Eren 1972: 114).

Dikkate alınması gereken diğer bir eser bazı arkaik sözcükleri de içeren *Kâmûs-ı Türki*’dir. Ünlülerin birbirinden ayrılmasını sağlayan bu sözlüğün sayesinde Türkçenin tarihî fonetiği hakkında pek çok bilgiye sahibiz. Şemsedin Samî, sözlüğünde orfografik, fonetik, morfolojik ve etimolojik açıklamalarda da bulunmuştur (Yavusaslan 2004: 199). *Tarihi Türkiye Türkçesinin Tarihsel Sözlüğü* adlı çalışmada basılan en eski sözlük *Vankulu Lügati*’den (1729) başka 16 sözlük listeye alınmıştır (Parlatır 1998: 98).

Yuvarlak ünlülerin okunuşunu belirten Arapça, Farsça ve Türkçe olarak hazırlanmış Meninski’nin 1870 tarihinde basılan sözlüğünü de unutmamak gerekir.¹² Mesela *üvey* Anadolu’nun çoğu yöresinde *övey* < اوكى > ögey şeklindedir (Ölmez 1994: 88-100). Ünlüler bakımından önce bir bildiri olarak dikkat çekilen bir ağız da Grek (Yunan) harfleriyle yazılmış -kendilerinin Anadoluca dedikleri-Karamanlı Türkçesidir (Sertkaya 2004: 1).

Yukarıda anlatılanlardan anlaşılacağı üzere Eski Oğuz Türkçesine dayanan ve XI. yüzyıldan XX. yüzyıla daha çok Arap harfleriyle yazılı metinler vermiş olan ağızlarıyla Erken Azerbaycan Türkçesini, Eski Anadolu Türkçesini ve Osmanlı Türkçesini içine alan Eski Türkiye Türkçesi ve ağızları üzerine yapılan çalışmalar belli bir seviyeye ulaşmıştır. Değerlendirmesi bu yazının hacmine sığmayacak daha çok çalışma vardır.

Sonuç olarak hem Orta Türkçe hem Yeni Türkçe dönemine kaynaklık edebilecek *Eski Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü* hazırlanabilir. Hazırlanacak olan bu sözlük Türklük bilimine yeni kapılar açacak ve genç araştırmacılara kolaylıklar sağlayacaktır.

¹¹ Bu konuda Araştırma Görevlisi Ali Sözer Türkiye Türkçesi Ağız Araştırmaları Çalıştayı’nda (3. Oturum A Salonu, 2008) “Evliya Celebi Seyahatnamesi’nde Anadolu Ağızları Söz Varlığı” adlı bir bildiri de sundu.

¹² Francisci a Mesgnien Meninski, *Lexicon Arabico-Persico-Turcicum*, I-IV, Viennae, 1870.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/4 Summer 2009*

KAYNAKÇA

- AKSAN, Doğan (1998), “Eşanlamlılık Sorunu ve Eşanlamlılardan Yararlanma”, *Bilimsel Bildiriler*, Ankara: Türk Dil Kurumu yayınları, s. 531-542.
- AKSAN, Doğan (1998), “Türklerde Sözlükçülük, Bugün Türkiye’de Sözlük”, *Kebikeç*, Sayı: 6, s. 115-118.
- BİNGÖL, Zekeriya (2009), “Sözlük ve Sözlükçülük Üzerine Bir Araştırma”, *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, Celalabat-KIRGIZİSTAN: İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi - Türk Dünyası Kırgız-Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü-, Sayı: 9, s. 197-206.
- DEVELİ, Hayati (2002), “Eski Türkiye Türkçesi Ağızlarının Sınıflandırılmasında Morfolojik Esaslar”, *Türkbilig, Türkoloji Araştırmaları*, 2002/4, s. 117-124.
- DEVELİ, Hayati (2008), “Eski Türkiye Türkçesi Ağızlarının sınıflandırılması”, *Turkish Studies*, Sayı: 3/3, s. 212-230.
- ERDEM, Mehmet Dursun (2007), “Özkan, Mustafa 2000. Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi, Filiz Kitabevi, İstanbul.”, *Turkish Studies*, Sayı: 2/1, s. 337-340.
- EREN, Hasan (1972), “Evliya Çelebi ve Anadolu Ağızları”, *Bilimsel Bildiriler*, Ankara: Türk Dil Kurumu yayınları, s. 113-119.
- GRUNINA, A. Elvira (1972), “XIII-XIV Yüzyıl Anadolu Anıtlarının Dili”, *Bilimsel Bildiriler*, (Rusçadan çeviren: Kemal Ortaylı), Ankara: Türk Dil Kurumu yayınları, s. 65-71.
- GÜLSEVIN, Gürer ve Boz, Erdoğan (2004), *Eski Anadolu Türkçesi*, Ankara: Gazi Kitabevi, 278 s.
- HAZAR, Mehmet(2008), “Artukoğulları Zamanında Dedekorkut Kitabı’ndaki Kişi Adları”, *Turkish Studies*, Sayı: 3/1, s. 22-33.
- İPEK, Birol (2009), “Türkçecilik Akımı ve Temsilcileri”, *Türk Dili*, Ankara: Türk Dil Kurumu yayınları, s. 431-543.
- KARAHAN, Leyla (2006), “Eski Anadolu Türkçesinin Kuruluşunda Yazı Dili - Ağız İlişkisi” *Turkish Studies*, Sayı: 1, s. 9-18.
- KORKMAZ, Zeynep (1974), “Eski Anadolu Türkçesi Üzerindeki Çalışmaların Bugünkü Durumu ve Karşılaştığı Sorunlar”, *Osmanlı ve Osmanlı Öncesi Araştırmaları*, (e kaynak:

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/4 Summer 2009*

- dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/12/840 /10641.pdf), Napoli, 24-26 Eylül 1974, s. 13-22.
- KORKMAZ, Zeynep (1975), “Eski Türkçedeki Oğuzca Belirtiler”, *Bilimsel Bildiriler*, Ankara: Türk Dil Kurumu yayınları, s. 432-446.
- KORKMAZ, Zeynep (1995), *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, Ankara: Türk Dil Kurumu yayınları, 959 s.
- KÖPRÜLÜ, Fuat (2003), *Türk Edebiyatı Tarihi*, (5. Baskı), Ankara: Akçağ Yayınları, 406 s.
- LEVITSKAYA, L. S. (2005), “Çuvaş Türkçesinde Oğuz Türkçesi Unsurları Var mı?”, *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi / Journal of Turkish World Studies*, Ci/t: VI, İzmir: Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü yayınları, Sayı: 1, s. 251-255.
- MANSUROĞLU, Mecdut (1998), “Eski Osmanlıca”, *Tarihi Türk Şiveleri*, (Çeviren: Mehmet Akalın), Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü yayınları.:161, Seri:IV, Sayı:A.41, s. 247-276.
- NAPOLNOVA, Elena Markovna (1994), *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, “Edebî Eski Anadolu Türkçesinde Bazı Genel Özellikler”, TDAY -1989, Ankara: Türk Dil Kurumu yayınları, s. 331-334.
- ÖLMEZ, Mehmet. (1994), “Türk Dillerinin Sözlükleri ve Türk Sözlükçülüğü”, *Uygulamalı Dilbilim Açısından Türkçenin Görünümü*, Ankara: Dil Derneği Yayınları, s. 88-100.
- PARLATIR, İsmail (1998), “Türkiye Türkçesinin Tarihsel Sözlüğü Çalışmaları”, *Türk Dili*, Ankara: Türk Dil Kurumu yayınları, Cilt: Mayıs 1998/I, Sayı: 557, s. 387-399.
- ŞAHİN, Hatice (2003), *Eski Anadolu Türkçesi*, Ankara: Akçağ Yayınları, 319 s.
- ŞAHİN, Hatice (2007), “Câmi‘ü'l-Fürs Örneğinde XVI. Yüzyıl Bitki İsimleri”, *Turkish Studies*, Sayı: 2/2, s. 570-602.
- SERTKAYA, Osman Fikri (2004), “Grek Harfleriyle Yazılmış Anadolu Karamanlı Ağzı Metinleri Üzerine”, *Journal Of Turkish Studies, (Türklük Bilgisi Araştırmaları), Günay Kut Armağanı – IV, vol. 28 / II*, pp. 1-21.
- TIETZE, Andreas. (2002), *Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati Cilt: 1 (A-E)*, İstanbul: Simurg Kitabevi, 763 s.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/4 Summer 2009*

-
- TİMURTAŞ, Faruk Kadri, *Eski Türkiye Türkçesi XV. Yüzyıl Gramer-Metim-Sözlük*, İstanbul: Enderun Kitabevi, 322 s.
- TUNCER, Gülensoy (2007), *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü*, Ankara: Türk Dil Kurumu yayınları, (A-N) 608, (O-Z) 596 s.
- TURAN, Fikret (2001), *Eski Oğuzca Satırarası Tematik Sözlük Bahşayış Lügati Dilbilim İncelemesi Metin Sözlük Tıpkıbasım*, İstanbul: Bay Yayınları, 238 s.
- YAVUZASLAN, Paşa (2004), “Türk Sözlükçülük Geleneği Açısından Osmanlı Dönemi Sözlükleri ve Şemseddin Sâmî'nin *Kâmûs-ı Türkî*'si”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 44/2, s. 185-202.
- YAVUZASLAN, Paşa (2009), “Anadolu Sahasında Yazılmış Eski Bir Arapça Türkçe Sözlük Üzerine Notlar”, *www.akademiktarih.com*, Dil ve Edebiyat Tar. Mak., s. 71-91.